Zákon o střetu zájmů

Dne 1. 1. 2007 nabývá účinnosti **nový zákon o střetu zájmů – zákon č. 159/2006 Sb.** (dále „zákon"). Hlavní ambicí či cílem nového zákona je **zavedení účinných právních nástrojů**, které by umožňovaly preventivně předcházet situacím, jež mohou vyvolávat snahu preferovat zájem individuální či skupinový nad zájmem obecným, případně pokud dojde k nedovolenému jednání, je též sankcionovat. Zákon by měl do našeho právního řádu zavést efektivní nástroje **pro veřejnou kontrolu nad výkonem funkcí** veřejných činitelů, a tedy **osob, které rozhodují o významných věcech veřejného zájmu.**

Nový zákon ruší dosavadní málo efektivní úpravu obsaženou v zákoně č. 238/1992 Sb., o některých opatřeních souvisejících s ochranou veřejného zájmu a o neslučitelnosti některých funkcí, ve znění pozdějších předpisů, jehož existence byla provázena např. i kontroverzní novelou – zákonem č. 96/2005 Sb., která nabyla účinnosti 1. 3. 2005, aby byla následně zrušena nálezem Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2005, uveřejněným pod č. 283/2005 Sb..

Zákon přináší řadu novinek, které bychom ve stručnosti mohli shrnout do následujícího seznamu:

- rozšíření okruhu osob, které budou režimu zákona podléhat
- rozšíření a zpřesnění povinností a omezení veřejných funkcionářů
- větší prostor pro veřejnou kontrolu
- omezení výkonu některých činností veřejných funkcionářů i po ukončení výkonu jejich funkce

Hned první ze zmíněných změn má velký dopad pro obce. **Do výčtu veřejných funkcionářů**, jimž zákon ukládá řadu povinností a omezení, **se nově dostávají i veřejní funkcionáři působící právě na úrovni obcí**. Z ustanovení § 2 odst. 1 zákona vyplývá, že osobami na úrovni obcí, které budou režimu zákona podléhat, a které se tedy stanou pro jeho účely veřejnými funkcionáři, jsou:

- **každý starosta**
- **všichni členové rad obcí**
- **„uvolnění" členové zastupitelstev obcí**
- **vedoucí zaměstnanci** obecních úřadů, již se podílejí na výkonu správních činností a jsou zařazeni do obecního úřadu (zákon v této souvislosti neobsahuje definici pojmu „správní činnost"; podle našeho

názoruje *třeba pod pojmem „správní činnost" rozumět definici obsaženou v zákoně č. 312/2002 Sb.: správními činnostmi se rozumí plnění úkolů v samostatné nebo přenesené působnosti územního samosprávného celku***podle zvláštních právních předpisů,***potom každý vedoucí zaměstnanec, který se podílí na plnění úkolů ať už v samostatné, či přenesené působnosti, jež jsou obci svěřeny zvláštními právními předpisy, je veřejným funkcionářem ve smyslu nového zákona o střetu zájmů. Půjde zjednodušeně řečeno o všechny* ***vedoucí úředníky obcí zařazené do obecních úřadů.)***

Tito veřejní funkcionáři budou mít v souvislosti se svou funkcí **řadu povinností**, které mají **převážně oznamovací charakter**. Kromě obecné povinnosti neupřednostňovat soukromý zájem před veřejným a zákazu využívat a odvolávat se na svoji funkci při soukromých záležitostech, budou veřejní funkcionáři povinni oznamovat i některé skutečnosti, k nimž dojde v průběhu výkonu funkce a které souvisejí s jejich **majetkovými poměry**. Jedná se konkrétně o následující záležitosti:

1. výkon **podnikatelské nebo zaměstnanecké činnosti**

2. nabytí jakékoliv **nemovitosti**

3. nabytí **movitých věcí**, pokud jejich hodnota za rok přesáhne 500 000 Kč (jednotlivé věci v ceně do 25 000 Kč se do této částky nezapočítávají)

4. nabytí **cenných papírů** nebo **podílů v obchodních společnostech**, pokud jejich hodnota přesahuje 50 000 Kč (nebo 100 000 Kč v případě více společností)

5. **peněžité příjmy nebo jiné majetkové výhody**, pokud jejich souhrnná výše přesáhne v kalendářním roce 100 000 Kč; za peněžitý příjem nebo jinou majetkovou výhodu se pro tento účel nepovažují plat, odměna ani další náležitosti, na které má veřejný funkcionář nárok v souvislosti s výkonem funkce podle zvláštních právních předpisů; do tohoto souhrnu se nezapočítávají ani dary, jejichž cena je nižší než 10 000 Kč,

6. **nesplacené finanční závazky**, zejména půjčky, úvěry, nájemné, závazky ze smlouvy o nájmu s právem koupě nebo směnečné závazky, pokud souhrnná výše závazků přesáhla k 31. prosinci kalendářního roku, za nějž se oznámení podává, částku 100 000 Kč.

Všechny tyto skutečnosti budou veřejní funkcionáři oznamovat formou čestných prohlášení po celou dobu výkonu své funkce **na formulářích**, jejichž strukturu stanovilo Ministerstvo spravedlnosti ČR prováděcí vyhláškou, která byla publikována ve Sbírce zákonů pod č. 578/2006 Sb.

Formuláře se budou odevzdávat nejpozději do 30. června následujícího kalendářního roku.**Poprvé bude tyto povinnosti třeba splnit do 30. června 2008 za kalendářní rok 2007.** Veřejní funkcionáři, kteří budou režimu zákona podléhat, by si tak měli vždy po celý rok vést pro sebe záznamy o všech uvedených skutečnostech, aby pro ně nebyl problém do konce pololetí roku následujícího příslušná přiznání vyplnit a včas svému evidenčnímu orgánu podat ať už v písemné, nebo v elektronické podobě.

Případné **nerespektování uvedených povinností** bude předmětem řízení vedeného krajským soudem v rámci správního soudnictví. Pokud se v daném případě nebude jednat o trestný čin, může krajský soud veřejné funkcionáře v zákonem stanovených případech porušení uložených povinností sankcionovat **pokutou až do výše 500 000 Kč**[1]. Kromě uložení peněžité sankce bude pravomocné rozhodnutí včetně jeho odůvodnění, ze kterého bude zřejmé, jakého protiprávního jednání se veřejný funkcionář dopustil, zveřejněno po dobu 6 měsíců na úřední desce („kamenné" i elektronické) toho orgánu, jehož je veřejný funkcionář členem.

Veřejná kontrola plnění zákonem uložených povinností by měla být zajištěna zřízením **veřejně přístupného registru oznámení**, jenž bude obsahovat čestná prohlášení či oznámení všech veřejných funkcionářů působících v rámci jedné obce. Každý, kdo o to bude mít zájem, může do registru po vyplnění příslušné žádosti bezplatně nahlížet a pořizovat si z něj výpisy a opisy a případně sdělit evidenčnímu orgánu

své podezření na to, že údaje v registru nejsou pravdivé či úplné. S ohledem na skutečnost, že registr bude obsahovat osobní údaje veřejných funkcionářů, počítá zákon i s finančním postihem osob, které by údaje vedené v registru dále zpracovávaly za jiným účelem než ke zjištění případného střetu zájmů.

Evidenčním orgánem, jenž bude zajišťovat vedení registru všech oznámení, jakož i veřejnost přístupu, budou na úrovni obcí **tajemníci obecních a městských úřadů**. V obcích, kde tato funkce zřízena není, bude evidenčním orgánem **starosta obce**. Evidenční orgán bude kromě řádného vedení registru rovněž povinen podat krajskému soudu návrh na zahájení řízení, pokud dojde k závěru, že existuje důvodné podezření, že veřejný funkcionář porušil některou z povinností uložených zákonem. K poměrně zajímavé situaci tak dojde v typické „malé" obci, kde není zřízena funkce tajemníka obecního úřadu, nevolí se rada obce, žádný z členů zastupitelstva obce není pro výkon své funkce uvolněn a na obecním úřadu nepůsobí žádný vedoucí úředník. Jediným veřejným funkcionářem v takovéto obci bude její starosta, který bude sám sobě zároveň i evidenčním orgánem, jenž by měl krajskému soudu sám na sebe podat návrh na zahájení řízení v případě, že pojme důvodné podezření, že porušil některou z povinností stanovených zákonem...

Kromě doposud uvedených je třeba zmínit i **povinnost veřejného funkcionáře při** jeho účasti na **jednání** ústavního orgánu, jiného státního orgánu nebo orgánu územního samosprávného celku, během které vystoupí v rozpravě, předloží návrh nebo je oprávněn hlasovat, **oznámit svůj poměr k věci**, pokud by mu mohla vzniknout osobní výhoda, újma nebo má-li na věci jiný osobní zájem. Typickým prostředím, kde se tato povinnost bude realizovat, bude zasedání zastupitelstva či schůze rady, kde by měli zde zasedající veřejní funkcionáři před zahájením hlasování oznámit svůj případný osobní poměr k bodům, jež budou na programu. Podrobnosti takového postupu (např. zda takové oznámení učiní všichni veřejní funkcionáři na začátku, případně před každým bodem zvlášť) jsou potom vnitřní záležitostí každého orgánu a měly by být řešeny v jeho jednacím řádu.

Veřejných funkcionářů působících na úrovni obcí a krajů se **nijak nedotknou ta ustanovení** nového zákona o střetu zájmů, **která upravují problematiku neslučitelnosti výkonu funkce** veřejného funkcionáře s jinými funkcemi. Tuto problematiku budou i nadále upravovat příslušná ustanovení zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, v platném znění, a nedochází tedy k rozšíření katalogu těch funkcí, které by byly neslučitelné s výkonem funkce např. člena zastupitelstva obce. **Týkat se jich však bude** ustanovení § 6 zákona, jež **na dobu 1 roku od skončení výkonu funkce** veřejného funkcionáře **omezuje jejich působení v podnikatelských subjektech, které** v posledních 3 letech **uzavřely s obcí či krajem smlouvu**. Takové omezení bude aktuální v případech, kdy se jednalo o nadlimitní veřejnou zakázku a dotyčný veřejný funkcionář nebo orgán, v němž působil, o takové smlouvě rozhodoval.

[1] Problematika řízení o porušení povinností veřejných funkcionářů je upravena v § 15 – 22 zákona:

Pokutu do 500.000,- Kč lze podle § 22 odst. 3 zákona uložit veřejnému funkcionáři, který

a) využil svého postavení, pravomoci nebo informací získaných při výkonu své funkce k získání neoprávněného majetkového nebo jiného neoprávněného prospěchu nebo neoprávněné výhody pro sebe nebo jinou osobu,

b) vykonával funkci nebo činnost, kterou tento zákon stanoví jako neslučitelnou s výkonem funkce veřejného funkcionáře,

c) dal za úplatu nebo jinou výhodu ke komerčním reklamním účelům svolení k uvedení svého jména, popřípadě jmen a příjmení nebo svolení ke svému vyobrazení ve spojení s vykonávanou funkcí.

Pokutu do 100.000,- Kč lze podle § 22 odst. 2 zákona uložit veřejnému funkcionáři, který

a) uvedl nepřesné, neúplné nebo nepravdivé údaje v prohlášení podle § 9 až 11 a § 12 odst. 2,

b) odvolal se na svou funkci v záležitostech, které souvisejí s jeho osobními zájmy, zejména s jeho

povoláním, zaměstnáním nebo podnikáním,

c) nepodal oznámení o osobním zájmu (§ 8).

Pokutu do 30.000,- Kč lze podle § 22 odst. 1 zákona uložit veřejnému funkcionáři, který nedodržel lhůtu stanovenou pro podání oznámení podle § 9 až 11; pokuta může být uložena opakovaně až do splnění povinnosti.